

I. Otrok in njegov svet,

Masarykovi spomini na otroška leta niso zgolj osebni spomini na mladost, nego je predstavljal čitateljem otroka in njegov svet na splošno.

Ta svet je komaj v stiku s šolo, ki je prisiljena in neljuba reč, otrok se obrne od nje, ko jo zapusti, kakor da se njega ne tiče. Potem se šele začne pravo otrokovo doživljanje: Treba je napraviti lok, najti primerne šibe za pšice, poiskati desko za meč, da bo meč najdaljši, najtežji in najlepši; treba je preizkusiti skok preko potoka, da se ne ponesreči, ko bodo tekmovali; treba je znati plavati pod vodo, skakati na glavo in nešteto drugih umetnosti pri igranju ob vodi.

Takšen paglavec, ki hoče kaj veljati, mora znati žvižgati z ušnicami, z zobmi, na en, dva prsta in na pest, mora znati hoditi po rokah in se prekopicavati, mora znati skakati po eni nogi in se tako boriti z drugimi; poleg tega je ponos paglavca najdaljši met kamena z roko, s pračo in s palico.

Pravi paglavec mora znati plezati, skakati, teči, drsati se, loviti rake in ribe, hoditi po berglah; mora biti dober obrtnik, da si lahko napravi puško, sabljo, kopje in meč; mlinčica, kolesa, vrtiljce in klopote; imeti mora svojo zakladnico: gube, nožič, kos ogledalca, barvaste kamenčke, lečo, šojno pero, žebelj — kar vse zamenjava in s čimer prekupeje.

Leto na vasi je bogato na doživljajih: Pride zima z Miklavžem in parkeljmi, nato Božič, Trije kralji — čas, ko se poseda po hiši in posluša historije in pripovedke. Maškare so dogodek pred pomladjo, ko se odvržejo čevlji in prično igre s fizolom, s kamenčki, vitje piščal, pa dela na polju in v vinogradu ravno dovolj.

Velika noč prinese nove lepote: Zavežejo zvonove in oglašje se drdre, kakor krasno ropotajo!, strašijo Boga, in blagoslovljeni ogenj zbere otroke rano jutraj pred cerkvijo, da ga razneso po hišah. Nato sekajo pirhe; kdor je spretnejši, več jih dobi.

V maju so procesije po polju, junija kres, julija kopanje in plavanje, borovnice, doba iskanja prvih hrušek in jabolk, ki se nahajajo večinoma na tujih vrtovih.

Jesen prinese grozdje in jabolka, je čas paše in pečenega krompirja, beljenja koruze, pričetek šole. Nato pridejo Vsi sveti, ko se pričeta sveče na pokopališču; zvečer si nihče ne upa na groblje, ožive pravljice o duhovih in strahovih, o pošastnih okostnjakih in mrtvecih.

Vse življenje na vasi je regulirano z letnimi časi in verskimi obredi. Priroda in vera sta uokvirila življenje v določenem ritmu, ki ga nihče ne sme in ne more porušiti. Kdor bi hotel porušiti te institucije, ta vladajoči red, postane posebej v vasi, ki se ga vse izogiblje.

II. Globlje duhovno oblikovanje. Vera,

Kakor šola, tako tudi verstvo nima pravega stika z otrokovim čustvovanjem. Kakor nima ves šolski pouk težišča v otrokovem lastnem doživljanju, tako tudi verstvo sloni zgolj na prisiljenem učenju katekizma. Tu so božje in cerkvene zapovedi, ki se jih mora enostavno sprejeti. Kdor samo premišlja o resničnosti učenega, ali dvomi: pravijo, da greši proti Bogu. Na ta način je onemogočeno vsako razpravljanje o veri, ki postane v otroku zmes nerazumljivih predstav o Bogu in vsej cerkveni ustanovi.

Veliko bolj določeno kakor verski nauki vplivajo na otroka verski obredi. Otrok vidi, da se jim podreja vsa vas, vsi ljudje, in da je cerkev nekaj lepega. Duhovnik stoji pred oltarjem, mašuje, dim kadila se dviga kvišku, zvončkanje, ljudje sede, vstajajo in kleče, zadaj orgle in petje — otrok se podredi občajem, verskim obredom in tako verstvo enostavno prakticira. Verski nauk enostavno sprejme, versko življenje pa izvaja.

Radi nerazumevanja verskih naukov je otrokovo verstvo močno pomešano s praznovanjem. Pravljice o duhovih, čarovnicah in strahovih tvorijo del verskih predstav. Smrt in hudič sta močna stebra otroške vere, ki pri mnogih do smrti ne ugasne.

Otrok o veri razmišlja: Kako to, da so poleg njegove vere še druge vere, kdo je več, papež ali kralj, zakaj se je dal Kristus usmrtiti, in podobno. Tuje vere, tuji verniki in druge cerkve vzbujajo v njem strah in grozo.

V otroku vzgajajo kršno sovraštvo do Zidov, čeprav so Židje prav tako dobri verniki. Pravo versko vzgojo je torej treba doseči z razumom, ne s čustvi.

Otrok slepo veruje v nauke, katere ga uče. V duhovnikih vidi izvrševalce božjih naukov. Najkrutejše mu pretrga zaupanje v vero spoznanje, da tudi duhovniki greše.

III. Starši in dom.

Prvi ljudje, s katerimi ima otrok neposreden stik, so starši. V tem sožitju sprejema otrok gotove vtise: vidi, ali so starši pravični, dobri, hudobni, odkritosrčni — prva šola otroku torej je dom. Otrok takoj opazi dvojnost očetovih in materinih zapovedi: staršem je mnogo dovoljenega, kar njemu prepovedujejo. Otrok opazuje očeta in mater, ju presoja in ocenjuje. Kmalu spozna njune navade in razvade in se jih navzame. Otrok, ki vidi doma nesoglasje, surovost, preprič in laž, bo težko postal dostojen človek, ne da bi z največjim naporom v sebi te lastnosti premagal.

Prav tako vplivajo na otroka lastnosti starejših bratov in sester. To je družina v malem: najstarejši brat nadomestuje očeta, najstarejša sestra mater. V tem krogu nastajajo situacije in nastopajo dogodki, ki jih otroci sami razrešujejo in se tako privajajo bodočemu življenju.

Nato pride sorodstvo: tete, strici, botri, sosedje, ki s svojimi navadami usmerjajo otrokovo duševnost. Otrok vidi pri njih de-

lavnost, lenobo, pijančevanje, pretepaštvo, iskrenost, in si v tem krogu poišče svoj vzor.

Potem si najde tovariša. Njemu vse zaupa, ga posnema, izprašuje in si z njegovimi nazori in lastnostmi dopolnjuje svojo duhovno bit. Želje po spoznavanju si teši s knjigami, ki so najrazličnejše kakovosti in zato najrazličnejših učinkov.

Največji vpliv na vzgojo otrok pa imajo socialne prilike v družini. Ne samo slaba prehrana in nedostatna obleka, mnogo težje in usodnejše učinkuje na otroka odnos očeta do matere, njuno življenje in celo intimnosti, ki se dostikrat odigravajo v prisotnosti otrok,

pač radi enosobnega stanovanja. Premajhno stanovanje je čestokrat vir mnogih otrokovih izkustev, ki jih nobena pridiga, noben šolski nauk ne more predrugačiti.

Boljši učni in vzgojni uspehi so v mnogočem odvisni od boljših socialnih prilik. Nedvoumno pa je, da je treba pričeti z reformo vzgoje odraslih, ako hočemo dobiti zdrav naraščaj. Starši in šola preveč ukazujejo, a premalo služijo mladini z živim zgledom. S tem bo pa tudi mladinska literatura opustila golo moraliziranje in bo stopila na bolj priskrta pota do otroka.

Duje Budak

(Dalje prihodnjik.)

Nujnost rodi organizacije

Nujnost rodi organizacije. Tudi našo učiteljsko organizacijo je rodila nujnost. Potreba po zbolšanju našega slovenskega šolstva ter zahteva po dvigu učiteljskega stanu — je pred sedemdesetimi leti dovela naše učitelje, da so se organizirali v svojem društvu ter tako dali osnovo za razvoj učiteljske organizacije. Poglobimo se malo v te čase in videli bomo, kako nujna je bila težnja učiteljskega združitvi.

Kaj je lahko doživel v razredu učitelj leta 1868. nam prav zgovorno pove pismo učitelja z Gorenjske. Tu piše: »Pred nekaj časom pride naš župan, tudi šolski oglednik, v šolo, otroke pohvali, in tudi meni izreče svoje zadovoljstvo, ker otroke tudi v nemščini poučujem. Reče mi, da je prišel k meni zato, da bi z menoj nekaj posebnega govoril. Nisem imel veliko zaupanja v njegovo modrost, vendar sem bil pa radoveden, kaj mi bo oče župan povedal. V roke vzame nemški abecednik, ga odpre, mi pokaže nemško črko w, in začne: Moj sin to znamenje imenuje 've'. Ker pa ni v navadi, da bi to črko izgovarjali, saj ne pravimo 'wie' ampak 'bie', tedaj tega glasu tudi nič ne potrebujemo, in moja želja je, da od sedaj zanaprej to znamenje, 'w', be' imenujete.«

Tako je dajal navodila za pouk učitelju oče župan, ki je vsa svojo »nemško modrost« pridobil v vojaški službi. Seveda se učitelj teh modrosti ni hotel oprijeti ter ga je zato župan narahil: »Dokler učitelja srenja plačuje, mislim, da ima tudi ista pravico do učitelja in da sme tudi zapovedovati, kako naj poučuje.«

Misliti si moramo, kakšen porazen vtis je morala taka »učeniška modrost« napraviti na učitelja. Ali mu niso taki nastopi pričeli jemati vsega veselja do dela v šoli. In zamera? Revez si je s svojim zoperstavljanjem nakopal na glavo sovraštvo vsakega mogotca, ki mu je rezal kruh. Pa si prav lahko predstavimo, kako mu je bila po takih sporih odrajtana bira in drugo kar je imel dobiti od srenje.

Nujnost je zato bila, da se je pričel učitelj ozirati v takih razmerah po odpomoci. Vedel je, da sam ne bo mogel ničesar opraviti »proti ljudski nevednosti« ter je zato v njem vedno bolj in bolj rasla težnja po »stanovski združitvi«. Pojavilo se je med učitelstvom geslo »v združitvi je moč« in to geslo je končno rodilo uspeh v tem, da se je pričelo učitelstvo organizirati.

Še bolj zgovoren glede organizacije učiteljskih sil je naslednji primer:

Bilo je o sv. Jožefu l. 1855, ko so se zbrali trije prijatelji učitelji: Andrej Praprotnik, učitelj v Dobravi pri Ljubljani, Jože Fajfar, učitelj v Ljubljani, in Leopold Belar, učitelj na Brezovici. Pomenkovali so se, kaj bi bilo storiti za nadaljnjo izobraževanje. Predvsem so ugotovili, da bi jim bila potrebna strokovna knjižnica. Zato so sklenili, da si osnujejo malo knjižnico. Obljubili so si, da bodo drug drugemu posajali svoje lastne knjige, poleg tega pa še zlagali vsak po 20 krajcarjev za nabavo novih knjig in časopisov.

Taj trojici so se pridružili kmalu tudi nekateri učitelji iz Ljubljane in iz okolice ter nekaj učiteljev in katehetov celo iz daljnih krajev na deželi.

Tako je ta mala knjižnica v začetku prav lepo napredovala ter je imela kmalu nad šestdeset strokovnih knjig. Poleg teh strokovnih knjig je imela knjižnica še 800 različnih knjig, ki so si jih družniki med seboj sposojevali. Nadalje je imela knjižnica na razpolago še tri slovenske in več nemških šolskih listov.

Knjižnica se je prav lepo razvijala do leta 1858. Tedaj pa je umrl knjižničar, učitelj Jože Fajfar. Knjižnico je nato prevzel učitelj Janez Zorin, leta 1862. pa učitelj Andrej Praprotnik. V toku let pa so člani pričeli neredno plačevati članarino in knjižnica je začela v dolg. Dolg je znašal 26 gold. 43 kr. Dolg je poravnal iz svojega Andrej Praprotnik ter je na ta način rešil knjižnico, da ni bila prodana na javni dražbi.

Ko se je nato leta 1869. ustanovilo učiteljsko društvo za Kranjsko, je predsednik Andrej Praprotnik izročil knjižnico učiteljskemu društvu. Učiteljsko društvo pa je Praprotniku plačalo izdatek, ki ga je on žrtvoval za knjižnico ter je tako postala ta knjižnica osnova današnje knjižnice pri sekciji naše organizacije v Ljubljani.

Jasno, da so takšni pokreti pripravljali tla bodoči učiteljski organizaciji. Učitelstvo se je pričelo prav dobro zavedati, da bo organizacija zmožna življenja, samo, če se bo pričela na čim širši podlagi. Tako smo videli, da je zahteva nujnosti povzročila, da je prišlo leta 1868. do organiziranja večje učiteljske skupine in to do organiziranja učiteljev iz vse Kranjske. Dočim opažamo, da je leto 1866. rodilo prvo slovensko učiteljsko društvo samo na teritoriji velikovške dekanije. Isto je bilo z učiteljskimi društvoma v Dravbrci in v Ptuj, katero slednje je bilo ustanovljeno samo za mesto Ptuj in okolico.

Težnja za čim širšo učiteljsko organizacijo pa je šla še dalje ter je dosegla svoj velik razmah že leta 1888. z ustanovitvijo zveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev.

Kakšno nujno potrebo je čutilo naše učitelstvo po »stanovski združitvi« priča tudi poročilo učitelja Abramava Lavoslava iz Fare v srezu Kočevje, ki ga je podal leta 1867. ob priliki učiteljskega zbora, katerega je sklical kočevski dekan v Kočevju.

Abram poroča med drugim: »Čuditi smo se morali onim, ki se tako lahko in brez pravih vzrokov odtegujejo toliko potrebnim in koristnim učiteljskim zborom. Potem, ko smo

Prehrana otrok

Po »Edinosti« posnemamo ta članek, ki je po svoji vsebini zelo važen tudi za učitelstvo.

V statistikah je zapisano, da prirastek prebivalstva v Sloveniji stalno pada, dočim je v ostalih delih države vsako leto večji. To dejstvo je za nas Slovence porazno, posebno še, če vemo, da ne povzroča omenjenega padanja zmanjševanje števila rojstev, marveč umrljivost.

Pri tem umiranju slovenskega rodu so močno udeleženi otroci. Po podatkih lahko ugotovimo, da so že leta in leta izpodjedane te nežne korenice sloveskega naroda. To je za nas vsekakor obupen pojav in nam nujno narekuje pogledati za vzroke.

Poleg higienskih stanovanj je najvažnejši činitelj pri pravilni telesni rasti otroka prehrana. Hrana je za telo tisto, kar je za motorje bencin.

Če iščemo vzroke umrljivosti naših otrok, se moramo ustaviti ob vprašanju njihove prehrane.

Na splošno prevladuje pri nas misel, da je slovenski otrok zadostno prehranjen. Malo podrobnejši pogled v stvar pa nam prikaže povsem drugačno sliko.

Vprašanje zadostne prehrane otrok pri nas še ni raziskano. Zato nam morejo trenutno služiti za razglabljanje o njem le zunanji pojavi, ki so izraz prehranjevalnih razmer.

V raztresenem hribovskem naselju M. R. je bilo telesno preiskanih 98 šolskih otrok. Od teh jih je doseglo normalno višino in težo samo 32 odstotkov. Vsi ostali so glede telesne rasti pod normalo, torej slabo razviti. Pri šolskem delu so bili ti otroci »mrtvi« in topi.

Pregled razmer, v katerih žive preiskani otroci, je prinesel nekaj ugotovitev, ki kažejo: da so otroci zaposleni po večini s težkimi in z neprimernimi deli, ki jih morajo opravljati doma ali pa izven doma v težkih prilikah, da so nadalje stanovanja tesna in nezdrava, da je deca preslabo hranjena. To poslednje je vsekakor glavni vzrok zastoja rasti telesa, saj bi dobro hranjeni končno le še premagali ostale ovire, ki so jim postavljene na pot njihovega razvoja.

V navedenem slučaju je bilo treba poiskati vzrok slabe prehranjenosti. Preiskova-

se na duhu poživili, so nas gospod dekan tudi povabili k obedu. Zopet smo spoznali in trdili vsi, kako koristno bi bilo, ko bi učitelji večkrat priliko imeli, sniti se tu in tam. Eden je nasvetoval, da naj bi se učitelji pomenili ter se o malih in velikih počitnicah shajali sedaj pri enem, sedaj pri drugem, kakor bi pač bolje kazalo. Tako bi se lahko prijateljsko pomenkovali o koristnih učiteljskih rečeh in se tudi pošteno veselili. Ker imamo pa vsi, upam da se ne motim preveč, ko rečem vsi učitelji, prelahke žepe tako, da ni tirjati, da bi kak učitelj mogel prijatelje kaj pogostiti, naj bi za ta namen vsak nekaj zložil, da bi bilo prav vsem. Meni se zdi, da bi to ne bilo napak...«

Nujnost je torej rodila učiteljsko organizacijo. Bila je učiteljska organizacija nujno potrebna že pred sedemdesetimi leti, kako nujna je pa še danes, ko ni več doba poedinca, ampak doba širokih združb, ker le v skupnosti še danes nekdo nekaj pomenja, sam ne velja nič. Saj danes stremijo za čim boljše stanovsko organizacijo že vsi stanovi in radi tega se mora tudi učitelstvo čimbolj okleniti svoje organizacije, kar bo menda prav lahko, saj ima naša organizacija danes že tradicijo in svojo zgodovino ter takšen pokret ne more pustiti mlačnega nikogar, ki je član našega stanu.

Samo, če se bomo zavedali nujnosti obstoja naše stanovske organizacije, lahko upamo na boljše bodočnost našega stanu.

Jelo Janežič.

nje je pokazalo: za silo prehranjeni so otroci delavcev, ki tvorijo tu 14 odst. prebivalstva in ki imajo še kolikor toliko stalen zaslužek. Otroci ostalih 86 odstotkov prebivalstva — t. j. kmetov — so podhranjeni. Samo en kmet je namreč, ki mu sploh ni treba kupovati moke, dočim jo morajo nabavljati vsi ostali že takoj po novem letu! Seveda so sredstva za ta nakup borna, kajti gozdovi, iz katerih je pritekel včasih še kakšen dinar, so danes že iztrebljeni. Kakor pridelajo kmetje tod malo žita in koruze, prav tako so tudi ostali pridelki skromni; zemlja je namreč skopa, meliorizacija nemogoča, vnovčevanje pa minimalno.

Vpogled v te razmere, ki nosijo v sebi vzroke podhranjenosti, nam more biti vodnik pri iskanju odgovorov na vprašanja, ki se nam vsiljujejo dan na dan, ko srečujemo nezdrave in nenormalne pojave pri deci.

Prav lahko sedaj razumemo, zakaj je vztrajno kradel kočarski sin součencem peresa, radirke, svinčnike in podobno, da jih je zamenjal za kruh ali jabolka. Pojasnjeno nam je, zakaj otroci v šoli »spijo«, kljub grožnjam s palico. Sedaj vemo tudi, kje so nagibi, ki so sprožili tatvine kruha, klobas, jabolk in podobnega. Tudi duševna »lenobnost«, »nesposobnost«, »zaostalost« in slično ima tu svoje vzroke.

Koliko pokvarjenosti in nenravnosti! Pa vsemu je kriv glad.

Navedeni primer je le eden. Ali takih primerov je v različnih oblikah na desettisoče širom Slovenije. Že skromni podatki, ki so doslej zbrani, kažejo, da je naš osnovnošolski otrok premalo hranjen, da v mnogih slovenskih pokrajinah celo — strada. Če je tako z osnovnošolskim otrokom, potem ni nič bolje s predšolskim in tudi ne s pošolskim.

Slovenski otroci so preslabo in premalo hranjeni, zato zaostajajo v telesni in duševni rasti. Slaba in pomanjkljiva hrana je vzrok, da pomre letno ogromno število otrok, ki bi v normalnih razmerah lahko živeli. Tako pa vidimo, da slabe gospodarske in socialne razmere ne dopuščajo potrebne prehrane naše dece in da radi tega ta v množicah umira.

Zato na delo, da ustvarimo pogoje za možnost temeljite prehrane slovenskega otroka.

Učiteljski pokret

Naše delo v tekočem letu

Zgodovinski dogodki zadnjih tednov, ki so potencialni živčno napetost in z usodno naglico sekali v dušo slehernega izmed nas, so tudi naše delo za nekaj tednov potisnili v ozadje.

Za nekaj časa so se pomaknile oči iz neposredne okolice in naše misli so se prepletale s tragedijo bratskega nam naroda. Kot učitelji smo imeli te dni pred seboj dvajsetletno vzgojno in učno prizadevanje češkoslovanskih tovarišev. Spricho prazdovanja osnovnih moralnih in idejnih pojmov, ki smo jim bili priča, so se marsikomu vsiljevali pomisleki in dvomi nad dosedanjimi vzgojnimi in učnimi napori. Osnovni vzgojni ideali vsake pedagogike: značaj, morala, doslednost, stopnja kulture itd., so se ponovno pokazali te dni v vsej svoji relativni luči.

V tem splošnem evropskem kolebanju in nejasnosti pa je mali evropski narod v kristalno čisti luči dokazal vrednost svobodnega in smotrnega vzgojnega in učnega dela. Njegovu stočno prenašanje vsiljenih žrtv, visoko razvit smisel za svobodo in demokracijo, discipliniranost itd., so brez dvoma plod sistematično izvedene vzgoje, ki je slonela na principu: iz naroda za narod! Zaradi izvajanja tega principa je ta narod imel svojevrstni vzgojni in učni sistem, ki je bil vzor vsem naprednim pedagoškim krogom v Evropi.

Poleg vseh razočaranj in spoznanj zadnjih tednov mora biti za nas kot vzgojitelje in učitelje važna posledica: vzgoja zdrave narodne zavesti, svobodoljubnosti in značajnosti, mora počivati na karakternih potezah, dejanskih potrebah in težnjah najširših na-

rodnih plasti, ako hoče imeti trajnejšo vrednost. To spoznanje nam daje ponovno dokaz za nujnost in pravilno usmerjenost našega pokreta. S to zavestjo stopamo v tekoče leto na delo s podvojeno silo.

NAŠE DELO V TEKOČEM LETU.

Kaj bomo delali?

Nadaljevali bomo s študijem po našem maksimalnem programu, kjer smo prenehali v preteklem šolskem letu. Delovni odbor, ki se je sestel v teku počitnic, se je zedinil, da naj bo tekoče leto posvečeno v glavnem študiju in preiskavanju prehranjenosti naše mladine.

Na tečaju, ki smo ga imeli julija meseca, je bila v obliki referata prikazana vsa zapletenost tega dela. Izkazalo se je, da je uveljavljenih več načinov za raziskavanje prehrane, da pa nobeden izmed teh načinov ni izvedljiv v obliki anketnih pol. Zaradi tega naj prva številka »Prosvete«, ki bo izšla še ta mesec, na konkretnih primerih obravnava vse te metode in vsakemu posamezniku bodi prepuščeno, da si izbere oni način, ki bo za dotični kraj najprimernejši. Najidealnejše bo seveda, ako bodo posamezniki uporabili vse prikazane metode. S tem bodo dobili najtočnejše podatke. Preiskavanje se bo vršilo skozi vse leto do maja meseca. V zadnji številki »Prosvete« bomo potem objavili dobljene rezultate.

Vsa potrebna navodila bodo objavljena v »Prosveti«. Ako pa bi se pokazala kaka nejasnost ali dvomi, potem se poslužite naše rubrike v »Učit. tovarišu«. Odbor bo rade

volje odgovarjal na vsa stavljena vprašanja. Poslužujte se torej rubrike v »Učit. tovarišu«!

Poleg tega osnovnega dela, ki se bo vršilo skozi vse leto, pa smo si postavili še paralelne naloge. Do decembra meseca naj bi preiskali kako je oblečena naša mladina. Tozadevne anketne pole bodo dobili pokretaši te dni. Delo naj bi bilo zaključeno do konca novembra, ker bomo dobljene rezultate objavili v drugi številki »Prosvete«, ki naj izide v mesecu decembru.

»Anketnim polam« o obleki bo potreben obširnejši komentar. Ta komentar ne boste dobili z anketnimi polami, temveč bo objavljen v naši rubriki »Učit. tovariša«; zato nasledujte pazno priobčitev v naši rubriki v »Učit. tovarišu«! Shranjujte dotične številke »Učit. tovariša«, da bo delo enotno in da bodo podatki uporabljivi tudi za objavo.

V mesecih januarju, februarju in marcu naj bi preiskavali telesni razvoj in zdravje naših otrok. Da bo delo olajšano in da bodo dobljeni podatki čimbolj točni, zasledujemo že sedaj v razredu vse upadljive primere obolenosti in jih, sproti zabeležimo. Istočasno opozorimo zdravnika pri zdravniški preiskavi

otrok, da jih po možnosti točneje preišče in obenem opozorimo ob tej priliki na upadljive primere. Za to delo ne morejo zadostovati le subjektivne izjave učencev ali opravičilni listi, ki jih ob bolezenskem primeru napišejo starši. Treba je vsestranskega poizvedovanja in opazovanja, ako hočemo dobiti objektivne podatke. Objektivni podatki so pa neobhodno potrebni, ker le na osnovi teh moremo delati zaključke.

Anketne pole bodo pravočasno razposlane in navodila pravočasno objavljena!

Ko tako priobčujemo v obrisih program našega dela za tekoče leto, pozivamo vse pokretaše, da se s še večjo ljubeznijo oklenejo dela kakor v preteklem letu. Zavedajmo se, da s tem vršimo važno delo za preosnovo naše šole, za preusmeritev naše teoretične in praktične pedagogike in s tem za lepšo bodočnost mladih pokolenj.

Vse ostale pa, ki še niso v našem pokretu, tem potom ponovno vabimo, da stopijo v naš krog. Vsi, kateri vzamejo svoje življenje in svoje poklicno delo resno, naj prijavijo svoj pristop: J. U. U. — sekcija za dravsko banovino — Učiteljski pokret.

Splošne vesti

KONGRES UNIJE ZA ZAŠČITO OTROK.

V prisotnosti Nj. Vel. kraljice Marije je bil 2. t. m. v Beogradu otvorjen II. medbalkanski kongres za zaščito otrok. Svečani otvoritvi so prisostvovali najuglednejše osebnosti iz prestolnice, iz ostalih delov države in tudi iz inozemstva. Med drugimi so bili prisotni tudi minister socialne politike in narodnega zdravja g. Dragiša Cvetković, minister prosvete g. Dimitrije Magarašević, poslaniki balkanskih držav in člani delegacij vseh balkanskih in tudi drugih držav.

V imenu Nj. Vel. kraljice Marije je otvorila kongres Unije za zaščito otrok gospa Atanasija Spasić.

Minister socialne politike in narodnega zdravja g. Cvetković je ob tej priliki naglasil tudi sledeče: Balkanske države so združile vse svoje napore v stremeljenju, da ustvarijo nove generacije za boljše in srečnejše bodočnost svojih narodov, a obenem dajejo velike prispevke za zgraditev bodočega človeštva. Ko to delamo, izkazuujemo le hvaležnost svojim narodom, a istočasno krepimo temelje prijateljstva in solidarnosti vseh balkanskih narodov.

Na kongresu so govorili še razni zastopniki tujih držav, a na banketu je govoril tudi predsednik svetovne Unije za zaščito otrok g. Van Noten, ki je v svojem govoru tudi rekel: »Divim se velikemu razumevanju in ustvarjanju ter trudu za zaščito otrok, ki jo želi Jugoslavija dvigniti na najvišjo raven.«

— Mednarodna razstava otroške zaščite. V okviru II. medbalkanskega kongresa za zaščito otrok je bila otvorjena 1. oktobra Mednarodna razstava otroške zaščite v prisotnosti zastopnika Nj. Vel. kralja polkovnika g. Kokalja in vseh uglednih oseb, ki so prisostvovali kongresu. Razstavo je otvoril minister socialne politike g. Dragiša Cvetković. V svojem otvoritvenem nagovoru je še posebej naglasil, da visoko pokroviteljstvo Nj. Vel. kralja in častno predsedstvo Nj. Vel. kraljice, kakor tudi podpora, ki jo Unija uživa, dajejo najboljši dokaz, kako veliko važnost polaga Jugoslavija na zaščito otrok. Mi nismo varčevali s svojimi napori v preteklosti, a še manj bomo varčevali z njimi v bodočnosti, da le zaščitimo otroke. Brigali se bomo za njihovo zdravje in razvoj njihovih fizičnih in moralnih moči.

— Spisek članov za 1938./1939. Sreska učiteljska društva, ki niso še poslala sniskov, prosimo, da to čimprej storo.

— Izseljenjski učitelji. Kraljevska banska uprava obvešča: Ker je prostih nekaj mest izseljenjskih učiteljev, naj se učitelji(ce) in učiteljski abiturienti, ki bi želeli delovati med jugoslovanskimi izseljenci v Nemčiji, takoj prijavijo prosvetnemu oddelku kraljevske banske uprave v Ljubljani.

Najboljši trboveljski premog, suha bukova drva, bukovke odpadke nudi trdka

„KURIVO“ družba z o. z.

Tyrševa cesta 31 Telefon 34-34

— Sreska društva, ki še niso poslala mesečnih prijav za september t. l., naj store to takoj z obratno pošto. V pošte pridejo sledeča društva: Kozje, Kranj, Ljutomer, Maribor, levi breg, Slov. Bistrica, Sv. Lenart in Škofja Loka. Še enkrat prosimo! Prijave za oktober smo prejeli pravočasno že od 21. društva, kar je hvalevredno, ker je le na ta način mogoča točna ekspedicija listov in brezhibno poslovanje sekcije. — Pošljite sekciji obenem tudi članske sezname za leto 1938./39., da jih pravočasno dostavimo centrali JUU v Beogradu. — Najnujnejša so pa nakazila društev, ki so bila do sedaj prav redka in ki jih z ozirom na tisk listov in obveznosti sekcije napravim upnikom nujno pogrešamo. Zato prosimo, da pričnete takoj z nakazili. — Uprava.

— Pred 14 dnevi je vzel iz potniškega vlaka Ljubljana—Grosuplje pomotoma s seboj zavitek šolskih zvezkov šentjurski g. župnik. Ako pogreša kdo izmed učiteljskega ta zavitek, dobi istega v župnijskem uradu ali pa pri upravitelstvu ljudske šole v Št. Juriju pri Grosupljem.

Čenjenemu učiteljsstvu se priporoča

GORENC LEOPOLD

KROJAČ ZA DAME IN GOSPODE

Fina izdelava po najnovejših krojih in po zmernih cenah. **Ljubljana, Pavšičeva 5** (postajališče pred remizo)

— Popravek. Tiskarski škrat je v uvodniku 10. številke zagrešil precejšnjo nelogičnost. V četrtem odstavku je spremenil »sedanja učiteljsko generacijo« v »sedanjo učiteljsko organizacijo«. Upamo, da so čitatelji že sami opazili pomoto.

glasu: »Da, deset let sem poleg svoje službe delal na izumu. Sedaj je gotov, a v meni se vse upira, da bi ga prijavil in spravil v promet, pa se zopet bojim, da me kdo ne prehití in uniči moj trud in delo.«

»Če morem, ti rad pomagam. Zakaj gre in kakšen je tvoj izum?« Pogledal me je boječe in tiščal roko na desni žep, kot bi se bal, da mu v prazni sobi ne izgine nekaj velikega iz žepa.

»Poslušaj,« je nadaljeval. »Povej mi ti, kaj je to morala, kakšna je definicija za moralo?«

Bil sem prepričan: možakar ni več pri zdravi pameti. »Morala? Saj vendar več. Zadnje čase je vse naše časopisje polno morale. Čisto definirali je niso. Vem pa, da imamo danes pravo moralo, sto, več ali manj odstopno moralo, laži-moralo, dvojno moralo, moralo za sebe, moralo za lačne, krščansko moralo, moralo za šolnike, narodno moralo, moralo za brezposelne, moralo za srednji stan, moralo za gospodarstvenike, moralo za politike itd. Moral je polno. Vse časopisje je teoretsko polno, a čisto točne definicije res da nisem nikjer zasledil. Mislim, da ima pri nas vsak svojo in po svojem ukrojeno moralo.«

Poslušal me je, kot bi mu govoril čisto nekaj novega, a naša šolska snazilka je istega mnenja, zato nisem mogel razumeti njegovega izraza v očeh.

»Saj sem vedel,« se je smejal ves v neki čudni blaženosti, »k tebi bi moral priti že prej. Vidiš s to laži-moralo bo sedaj konec. Moj izum se imenuje: moralometer. Morda se bo kdaj imenoval »Grenkarjev moralometer«. Stvar je čisto enostavna: v navadni cevki imam serum, ki je moja skrivnost. Cev-

Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU

— I Da zaznamujejo učitelji ponekod slabe učne uspehe naše ljudskošolske mladine, je v prvi vrsti pripisati stradanju. Trpi pa tudi moralni dvig našega ljudstva. Glavna priča tega pomanjkanja so naše pasivne pokrajine: Kozjak, Slov. gorice, Haloze, rogaški okraj, šmarski okraj itd. (»Večernik« 8. X.).

— I Analfabetizem v primorski banovini. Statistični urad v Zagrebu je izdal te dni knjigo »Upravna, sodna in cerkvena razdelitev in imenik prebivališč primorske banovine po stanju od 1. maja 1938.«. Tej knjigi so dodani 3 zemljevidi primorske banovine, eden za gostoto prebivalstva, drugi za veroizpoved in tretji za nepismenost. Ta tretji zemljevid je žalostna slika prosvetne zaostalosti v teh krajih. Iz nje se vidi, da nepismenost prebivalstva nad 7 let znaša v okrajih: Prozor 85,6, Duvno 84,6, Livno 81,7, Bugojno 80,8, Mostar 72,7, Konjic 77, Lubuški 70,9, Benkovac 67, Stolac 65,5, Sinj 64,5, Imotski 63,3, Split 53,9 odstotka itd. To so službeni podatki po ljudskem štetju z dne 31. marca 1931. Od tega časa se ni mnogo spremenilo, ker je novih šol v teh krajih zgrajeno zelo malo — ali skoro nič novih šol. Edino na pobudo organizatorjev pokreta za pismenost je bilo v teh krajih razdeljeno približno 40.000 abecednikov z ostalimi pripomočki, ki jih je uporabljalo za učenje 60.000 oseb. (»Jugosl. liste«, Sarajevo, 29. sept. 1938.)

— I Šole brez učitelja, učitelji brez šol. Znano je, da je zelo veliko absolventov učiteljskih šol, ki ne morejo dobiti službenih mest, »ker jih ni«, čeprav so pripravljeni iti v najmanjšo vas, ne samo da bi prišli do kruha, nego da bi vršili kulturno misijo, za katero so se pripravljali. Več sto brezposelnih abiturientov čaka zama na mesto, ki ga nikakor ne morejo dobiti. Istočasno obstoja

večje število šol, v katerih ni učiteljev. Mi smo stalno prisiljeni pisati o takih primerih. Mreža osnovnih šol v naših krajih je tako zelo redka, da mnogi otroci ne morejo obiskovati šol in to iz razloga, ker šol ni in ker jih nikdo ne gradi. Toda pada nam v oči, da so te dni zopet priobčili sarajevski listi sledeče: v Tuzlanskem srezu obstojajo tri šole, ki so ostale brez učitelja in v katerih se pouk še vedno ni pričel. (»Pravda«, Sarajevo, 23. septembra 1938.)

— I Slovenci smo lahkoverni. Pripravljeni smo verjeti vsakemu, ki nam skuša z gotovo resnostjo kaj »privezati«. Posebno radi pa verujemo vse, kar nam pove kdo o imenitnosti drugih. V naših kosteh je še toliko ponižnosti in bogaboječega strahu pred vsem tujim, pred vsem, kar ni naše, da bomo z občudovanjem pritrjevali vsakemu šušmarju, samo da se nekoliko prezirljivo izrazi o naših lastnih razmerah in da nam pripoveduje nekaj pravljic iz tujega kraja na zemlji, kjer se cedita mleko in — smodnik ter rastejo namesto drevja kanoni. (»Edinost«, 1. okt.)

— I Varaždinski učitelj izšolal 60 tujih otrok na lastne stroške. Upokojeni varaždinski učitelj Mihovil Pavlovič je slavil zlato poroko. Tej svečanosti je poleg njegovih šestih otrok prisostvovalo še do 60 tujcev. Vsi pa so bili kakor ena družina, saj jim je slavljeneec bil krušni oče. Pavlovič je za časa svojega službovanja kot učitelj imel za dijake vedno odprte roke. Vsako leto je zbral najsiromašnejše dijake, ki jih je na svoje stroške do kraja izšolal. Tako je spravil do službe 60 revežev, ki so danes zdravniki, advokati, častniki, profesorji, učitelji in uradniki. Vsi njegovi varovanci so g. Pavloviču ob zlati poroki hvaležno čestitali. Takih mož potrebuje tudi Slovenija. (»Večernik«, 11. okt.)

Učiteljski pravnik

— Š Vprašanja: M. Dir. P. 1. Ali meščanskošolska učiteljica, to je učiteljica, ki ima višjo pedagoško šolo, izgubi službo, če se poroči z neučiteljem. 2. Ali učiteljica ljudske šole izgubi službo, če se poroči s honorarnim učiteljem na meščanski šoli (kakor je označeno v dekretu), ki ima fakultetno izobrazbo, ki je diplomiran filozof. 3. Ali učiteljica ljudske šole izgubi službo, če se poroči z nastavljenim meščanskošolskim učiteljem, ki ima fakultetno izobrazbo, ki je dipl. filozof.

Odgovor: Ad 1. Meščanskošolska učiteljica — nastavnica meščanske šole ne izgubi službe, če se poroči z neučiteljem. Ad 2. in 3. Da, izgubi službo, ker se sme učiteljica ljudske šole omožiti le z učiteljem ljudske šole.

Naša gospodarska organizacija

SAMOPOMOČ UČITELJSKIH OTROK

Učiteljstvo še vedno ne zna ceniti svojih gospodarskih ustanov. Kljub mnogim pozivom in agitaciji naših poverjenikov na zborovanjih učiteljskih društev, je odziv še vedno slab.

Vse naše gospodarske ustanove so nastale ravno zato, ker se je baval naš stan v preteklosti še z večjimi gmotnimi nepravilnostmi kot jih preživljamo danes. Stanovi, ki so živeli v ugodnejših življenjskih razmerah, niso čutili potrebe po ustanovitvi takšnih gospodarskih ustanov. In končno, čim težje so prilike, v katerih živimo, tem huje občutimo tudi nesreče, ki nas zadenejo. Nerazumljivo

je zato, zakaj se učiteljstvo ne posluži Samopomoči otrok, ki je bila ustanovljena z ednim namenom, koristiti mu.

Učitelj(ice) starši, izpolnite zato svojo dolžnost do otrok in prijavite jih v Samopomoč učiteljskih otrok, ki izplačuje v primeru zavarovančeve smrti posmrtnino njegovim zakonitim dedičem, v primeru doživetja polnoletnosti pa odpravnino zavarovancu samemu.

Koliko plačam ob vstopu za vsakega otroka?

1. Zadržni delež 10 din
2. prispevek za primer smrti ali polnoletnosti 10 din
3. upravnino 10 din
4. pristopnino, ki se ravna po starosti prijavljenega otroka:
 - a) za 3 do 4. leta 10 din
 - b) za 5 do 6. leta 15 din
 - c) za 7 do 8. leta 30 din
 - d) za 9 do 10. leta 50 din
5. rezervo za podporo 5 din

Pozneje prispevate le za vsako odpravnino tolikokrat po 10 din, kolikor imate zavarovancev; ob novem letu pa plačate za vsakega otroka še 10 din upravnine in 5 din za rezervni sklad.

Primeri:

Otrok je star 4 leta:

Ob pristopu plačam 10 din + 10 din + 10 din + 10 din + 5 din = 45 din.

Ob novem letu plačam 10 din + 5 din = 15 din.

Otrok je star 5 do 6 let:

Ob pristopu plačam 10 din + 10 din + 10 din + 15 din + 5 din = 50 din.

Ob novem letu plačam 10 din + 5 din = 15 din.

vseobče slovensko in človeško blaginjo. Strme so me poslušali in prikimali vsi od sluge do gospoda predsednika. Kakih petdeset ljudi se je zbralo v dvorani. Začel sem s poizkusi in dal moralometer v roke slugi. Moralometer je pokazal sto stopinj. Sluga! Popolni človek! Kar naenkrat so začeli ljudje od instrumenta odstopati. Posrečilo se mi je, da sem moralometer spravil v roko nekega uradnika. Moralometer je »padel« za dve stopinji. Uradnik je ostal osamljen, ljudje v pisarni so mu pokazali hrbeč. Vzel sem svoj izum in ga dal drugemu, tretjemu. Moralometer je padal nižje in nižje. Ko ga je vzel v roke sam gospod predsednik tistega društva, je zdrknil serum iz ceve in izginil v krogljico pod njo. Moj Bog! Tu pride najhujše. Ves rdeč v obraz je predsednik vrgl v tla mojo cevko, da se je razletela na tisoč kosov. Moje delo je uničeno! Hotel sem protestirati, a kakih sto rok me je vrglo na cesto in grozilo z zaporom, ker se norčujem z ljudmi, so rekli. Moj Bog! Deset let dela, neprestanega dela in lakote,« je kričal in bežal po stopnišču na cesto.

Strmel sem za njim. Revež! Ubogi Grenkar! Onemogočili so ga, stradal bo še dalje ob misli na moralometer.

Nekaj dni pozneje sem v časopisju vse polne morale, take in take, čital, da so oblasti zaprle nekega Ivana Grenkarja, ker je postal oblastim nevaran. Še nekaj dni pozneje pa sem čital, da je radi nemoralnih deliktov predan v zapore neki I. G. Zmečkal sem časopis in ga vrgl v kot.

Preko Raván se vleče večerni mrak.

Saša Ličin:

Moralometer

Sedel sem v svoji sobi. Po hribih se je vlekel večerni mrak in nizko pod menoj so zamirali koraki mimoidočih, trudnih, lačnih ljudi.

Na moja vrata je nekdo potrkal boječe, komaj slišno. Ne, saj sem se moral zmotiti. K meni ni nikdar nikogar. Potrkalo je drugič, zopet plaho, komaj nakazano. »Naprejš« sem se odzval trkanju.

V mojo sobo je stopil srednje star mož v sivi ponošeni obleki in s klobukom v roki, kot bi prosil miloščine. Prepoznal sem ga. Bil je moj dober znanec iz tistih časov, ki jih pri nas človek tako rad pozabi in zakoplje v pozabljenje. To so dijaška leta. Več kot deset let ga nisem videl. Lasje so se mu v tem času umaknili visoko nad čelo, vse više in više, ob sencih pa so močno posiveli. Njegove nemirne oči so izza očal neprestano švigale sem in tja, roke pa mirno visele ob telesu, vse kot pred desetimi leti.

»Kaj me ne poznaš več?« je pričel z onim mirnim, monotonim glasom, ki smo ga včasih vsi dijaki tako poznali in ljubili. Da, spomnil sem se. Bil je moj sošolec Ivan Grenkar. Poudaril sem mu stol, prižgal luč in zastrmel v njega. Kot bi prišel iz groba. Vsi znaki so kazali, da mož preveč dela, kot temu pravimo. Kmalu sem prebodel ta prvi vtis in počasi sem si pomagal iz zadrege.

»O, Grenkar! Lepo, lepo, kje se potepaš deset polnih let, po drugem izpitu, kjer si se pošteno odrezal. Od tedaj te nisem videl več.«

»Da,« je začel počasi in trudno, vendar je bilo nekaj prikupnega v tej melanholiji